

Alcedo

December 2011 Nr 3 Årg 33

Örkelljungabygdens Natur

Innehåll

Vinterns och vårens program	sid 3
Exkursioner	sid 5
Vårens, sommarens och höstens fågelobsar	sid 8
Återfynd och kontroll av ringmärkning	sid 12
Hur står det till med ringarpsfåglarna?	sid 13
Historien om ett björnbär	sid 25
Trollsländeinventeringen	sid 27
Kerstin Ekman och herrarna i skogen	sid 31
Naturskyddsföreningen och skogs nätverket	sid 37
Detaljplan "Woodlands"	sid 39
Julpristävling	sid 42

Det här är det 103:e numret av Alcedo som avslutar tidningens 33:e årgång. Trots allt blev det ett fullmatat och varierat innehåll. Artiklar om fåglar och växter men också om trollsländor, en artgrupp som hamnat i fokus på senare år. Till de hårda paketen får väl räknas detaljplanen för golfbaneområdet och till de mjuka recensionen av akademiledamoten Kerstin Ekman bok om sin relation till skogen. Det finns också en liten julnöt som avkoppling efter julmaten.

Vi ber att få tillönska våra läsare en en God Jul och ett Gott Nytt År!

Redaktionen

Redaktionen

Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga,
0435-501 31, e-post: janne_ringarp@telia.com
Perry Vigelsbo, Ängelholmsvägen 49, 286 36 Örkelljunga,
0435-510 58, e-post: vigelsbo@telia.com
Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32
e-post: leif.sigbo@telia.com

Nästa nummer av **Alcedo** utkommer i april. Manusstopp 1/4.

Omslagsbild framsida: *Urskog i Norra Kvill* (Foto: Perry Vigelsbo)

baksida: *Isskulpturer* (Foto: Perry Vigelsbo)

Vinterns och vårens program

- 26/12** **Måndag. Annadag jul.** Bjärekretsen har gjort annandagen till en traditionsfylld exkursionsdag ut till **Hallands Väderö**. Missa inte att uppleva denna säregna ö under en säregen årstid. Fika, kängor och varma kläder är en stor fördel. Båten avgår från Torekov kl. 09.45 med återkomst ca kl. 14.00. Samling vid Netto för samäkning kl. 08.30.
Ansvarig Eva Persson
- 19/1** **Torsdag. Holkspikning i Åsljunga.** Vi fortsätter med vår tillverkning av bostäder till olika fågelarter. Denna gång funderar vi på att färdigställa lite större holkar. Välkomna. Ta med hammare. Samling kl. 18.00.
Ansvarig Björn Herrlund
- 25/1** **Onsdag. Ekosystem i människans tjänst, Sylvia Waara, Halmstad högskola.** Sylvia (Kjell och Rigmor Karlssons dotter) berättar om hur man kan använda våtmarker för behandling av lakvatten. Hon har själv forskat kring problematiken. Vi träffas kl. 19.00 på Utbildningscentrum. Fika.
Ansvarig Janne Johansson
- 9/2** **Torsdag. Årsmöte.** Välkomna till föreningens 50:e årsmöte. Sedvanliga förhandlingar, vilka påbörjas i Utbildningscentrums lokaler kl. 18.30. Fika. Omkring kl. 19.00 visar Janne Johansson bilder från en resa till Vadehavet, Sönderjylland i början av september 2011.
Ansvarig Patric Carlsson
- 19/2** **Söndag. Örnspaning i österled.** Vi far denna förmodat vintriga dag till nordöstra Skåne och spanar efter rovfågel och gäss. Ta varmt på dig och med dig. Vi samlas vid Netto kl. 09.00.
Ansvariga Jan och Josefin Svensson, tel 0708226589
- 4/3** **Söndag. Vinterstudier ute i naturen.** Denna tidiga marsdag hade vi tänkt ägna vårt letande efter olika lavar och mossor, men även att titta på hur olika trädsknoppar är beskaffade. Vi väljer att besöka Pinnåområdet. Fika, varm klädsel. Samling vid Netto kl. 09.00.
Ansvarig Tony Svensson
- 25/3** **Söndag. Vandring i ett myrkomplex** i norra delen av kommunen. Det har blivit något av en tradition att i bästa vartid förlägga en exkursion till någon av våra mossar. Förekomst av snö eller smältvatten styr upp valet av mosse. Med god tur hittar vi i alla fall spillningskorvar efter tjäder och kanske orre. Mat, kläder och kikare rekommenderas. Samling vid Netto kl. 08.00. *Ansvariga* Janne Johansson och Patric Carlsson

- 14/4** **Lördag. Spångabyggets vildhöstnadsång** ska på sedvanligt vis fagas, risas. Vi plockar bort nedblåsta smågrenar och klipper bort stubbskott. Stövlar, handskar, fika. Samling vid Netto kl. 09.00.
Ansvariga Bengt Gillenius och Janne Johansson
- 29/4** **Söndag. Familjedag i naturen.** Denna utflykt i vårt närområde vänder sig speciellt till barnfamiljer. Välkomna att i all enkelhet vara med och upptäcka naturen tillsammans med era barn! Vi ser vad våren har att bjuda på. Ömma kläder och stövlar eller kängor på fötterna är nog lämpligt. Medtag fika, ev. korv då möjlighet till grillning kommer att finnas. Samling vid Netto kl. 09.30. Avslutning framåt middagstid.
Ansvariga Eva Persson, tel 501 31 och Birgit Svensson, tel 544 75
- 10/5** **Torsdag. Skäldervikens vadarstränder.** Denna kväll far vi ut till fågelmarkerna vid Rönnen och Sandön. Vi hoppas på fina upplevelser med skärfläckor, snäppor, änder och gäss i förgrunden. Glöm inte mackorna! Och floran och kikaren. Avfärd från Netto kl. 18.00. Glöm inte fika och kikare! *Ansvariga* Pär & Birgit Svensson
- 20/5** **Söndag. Föreningen firar sitt 50:e verksamhetsår.** Örkelljunga Fältbiologer eller som vi numera heter Örkelljungabygdens Natur, har alltid kännetecknats av sin vilja att bedriva sin verksamhet ute i det gröna. Det är därför som vi följdriktigt förlägger vår jubileumsexkursion till Pinnå-Bruketområdet. Samling vid Netto kl. 09.00.
Ansvarig ÖN:s styrelse
- 3/6** **Söndag. Kullabergsbesök i försommartid.** Höjdformationen Kullaberg är nästan alltid ett spännande besöksmål. Denna gång har Zigge fått upp spåret på ett antal nya och gamla floralokaler som han vill visa oss. Lämplig klädsel, fika, floror. Vi samlas vid Netto kl. 09.00 och kommer hem först bortåt eftermiddagen. *Ansvarig* Zigge
- 5/6** **Tisdag. Naturnatt.** Under försommarens trolska skymningstimmar försöker vi uppleva vad förnatten har att erbjuda av ljud och stämning. Vi hoppas på att få höra enkelbeckasin, vattenrall och kanske framförallt den säregna ”spinnrocken”, myrens, hyggets eller ledningsgatans nattskärre. Samling vid Netto kl. 21.00.
Ansvariga Patric Carlsson och Björn Herrlund
- 17/6** **Söndag. Vilda blommornas dag.** I år är det tionde gången som detta samarrangemang kring Nordens växtvärld genomförs. Vi återkommer med detaljer.

Exkursioner

Falsterbo - den 9 oktober

Denna underbara oktobersöndag var det ett besök nere i Falsterbo som stod på menyn. Synd bara att inte fler tog tillfället i akt, för vilken dag vi fick, Zigge, Lennart och undertecknad som åkte från Örkelljunga, plus herrskapet Ellman som dök upp i Falsterbo. Oj, vilken soluppgång vi fick vara med nere på Nabben! Glödande moln och en sakta uppglidande solskiva, helt vindstilla.

Fågelskådare på Nabben. Foto: Janne Johansson

Mängden fåglar har många gånger varit större på udden. Inte var finkarna som ibland kan dominera helt så värst många. Men artantalet var det inget fel på. En del grön- och gråsiskor drog förbi och steglitserna hördes nästan jämt, suget ifrån sävsparvar hördes. Drygt 50 ladusvalor samlades innan skuttet över havet, en försärla och 4 sädesärlor drog söderut.

Ett fint läte från låg höjd visade sig vara 3 pungmesar som tvekade och vände om. Sånglärkors och ängspioplärkors läte nådde också våra öron. Roligt var det med alla de kråkfåglar som sträckte, eller försökte sträcka ut från land. Mest var det kajor och en

del sträckte säkert ut. Tillsammans med kajorna fanns också en del råkor, men osäkrast var nog de flaxande skatorna som nog bara var ute och kollade läget.

I vattnet innanför Måkläppen låg det drygt tio olika arter av änder! Alla änder har ännu inte fått sin "riktiga" fjäderdräkt och är därför inte så iögonfallande. De har alltså kvar sin eklipsdräkt. Ett bergandspar låg här, 30 skedänder, en honfärgad stjärtand plus bläsänder, knipor, viggas, småskrakar, någon kricka och några arter till. Prutgäss låg också här inne, 24 ex räknade vi till. Ute till havs sträckte hela förmiddagen tusentals ejdrar och i en av flockarna såg någon skarpsynt skådare en praktejder. Under hela dagen sträckte vitkindade gäss, både flockar som rundade udden och flockar som tvärade över land långt ovan Ljungan. Denna dag rörde det sig om tusentals och åter tusentals gäss.

Några av de sista sydsträckande vadarna passade på att rasta här utanför Nabben. Myrspovar 10 ex, 2 kustpipare, ca 50 kärnsnäppor, minst 3 storspovar och 9 tofsvipor skrev vi in i artlistan. Och landade just utanför Måkläppen gjorde 10 mindre sångsvanar. En sen kentsk tärna sågs också rasta ute bland vadarna.

En rolig upplevelse blev jordugglan som plötsligt uppenbarade sig över golfbanan. Den ser onekligen lite komisk ut med sina breda vingor och sitt runda huvud.

Framåt förmiddagen, när solen hunnit stiga lite högre på himlen och troligen termiken börjat göra sig gällande inåt land så smått, kom en del rovfågel dragandes ut över Nabben. Uppskattningsvis passerade drygt 30 glador oss när vi stod där, en fjällvråk och 2 blå kärnhökar. Ormvråkar och sparvhökar passerade också men inte i några stora mängder. Den officiella sträcksisfran för dagen blev 327 glador, 242 fjällvråkar och 15 blå kärnhökar.

Tre timmars skådning fortsatte sedan med ytterligare timmar på Ljungan. Gladorna dominerade så klart, här hade vi knappt 100, ca 20 fjällvråkar och ett par blå kärnhökar. En kungsörn fick vi stifta bekantskap med ett antal gånger. Ute över Ljungan kretsade den, drog utåt Nabben, för att vända åter, gjorde så några gånger. Vädret kunde den i alla fall inte klaga på. Som vanligt fanns det stationära tornfalkar över Ljungan.

En mindre korsnäbb passerade oss i solskenet och fortfarande var finksträcket inte mycket att tala om. Duvflockar såg vi mycket redan ute på Nabben och en del här också. Totalsiffran för ringduva blev denna oktobersöndag 82 000.

Ja, vi fem som deltog var säkert inte besvikna när vi kom hem på eftermiddagen.

Björn

Stjärneholmssjön - den 29 oktober

Årets sjörundvandring startade vid den östra gården längs vägen mot Skinningeholm. Trots det inte helt lovande höstvädret hade tioalet vandrare, inklusive delar av lokalbefolkningen, mött upp för att ta sig runt sjön. Vi traskade ner mot sjön på brukningsvägen mellan de nu igenväxande åkrarna. Så här års är ju inte blomsterprakten

överväldigande men vägen var belagd med svart småsten som härrörde från Bolmentunneln. Med stenen hade följt både blåeld och såpnejlika som fortfarande stod i blom.

Vi kom så ner till sjön via ett par små betesvallar och fortsatte norrut i strandskogen. Nere vid den gamla badplatsen växte porsen frodigt och all fick känna på den milda hartsdoften från årets kottar. I själva strandkanten hittade vi både vitag och myrlilja.

Gammal sidvall vid Stjärneholmssjön. Foto: Janne Johansson

Det regniga vädret tidigare i veckan hade fått bäckarna att svämma över och det var inte utan obehag som vi tog oss över på de såphala plankorna. Också vid sjöns norra ände är det sankt, men vi hittade väg mellan tuvorna och över dikena.

På sjöns nordvästra sida var skogen glesare och i en granbacke satte vi oss för att fika. Det blev lite mossdemonstration och någon hittade en handfull välväxta trattkantareller. Efter pausen sökte vi oss över ett hygge och upp på en getrygg. Korsört, stenmåra, pillerstarr med mera noterades. I en lite större vattensamling nedanför åsryggen såg någon ett stort flak i vattnet som på håll påminde om mossa. En lånkeart var min första tanke men det kunde jag avfärda med en titt i kikaren. Kunde det vara ...? Ett par snabba steg ner och ut i vattnet. Jo, visst var det blad av vattenblink! Denna ört som vi bara funnit några få gånger i kommunen.

Sista biten gick genom strandkärr med vass och små mossepartier med ljung och rosling. Till sist tog vi oss över bäcken från sjön och kom upp på vägen vid gården Stjärneholm. En lyckad förmiddag i ett trots allt ganska behagligt höstväder.

Zigge

Vårens, sommarens och höstens fågelobsar

(16/4-15/11)

Två lite ovanligare observationer: En småspov rastade i Vårsjön och en snösparv har setts i Ljungaskog. Under hösten har vi upplevt en invasion av bändelkorsnäbb. En art som normalt håller till längre österut och som är specialist på lärk. Stora flockar har setts vid Rössjön men en hel del även i vår kommun. På den negativa sidan kan konstateras att turkduvan, åtminstone tillfälligt, har lämnat kommunen och att inte en enda observation av storspov har gjorts.

Lommar / doppingar / andfåglar

Smålom – Första obsen för året 6 ex Vårsjön 4/4 (BH), 2 ex Fedingesjön 16/4 (PC), 2 ex Lärkesholmsjön 3/5 (LP). Två av paren i Vårsjön lyckades få ut vars en unge (BH). Sen obs Vårsjön 1 ex 23/10 (BH). **Smådopping** – Första obs Harbäckshult 16/4, (PC). **Skäggdopping** – 1 par med en unge i Hjelmsjön i sommar (JJ, EPe), 2 ex Vårsjön 17/10 till 6/11 (BH), 1 ex Hjelmsjön 23/10 (BH). **Knölsvan** – 4 ex str i Vårsjön 19/4 (JJ, EPe). **Sångsvan** – 1 par viltvattnet St. Kjällstorp 24/4 (BH), 1 ex Jälla sjö 30/4 (JJ), 1 par hä viltvattnet Lärkesholm 1/5 (BH). **Sädgås** – Flera flockar str söderut över Ö-a 10/11 efter kl. 17 och ca en halvtimme framåt (BH, LP, LS). **Vitkindad gås** – ca 60 ex str Hjelmsjön 30/4 (JJ, EPe), 400 ex str Ljungaskog 5/5 (LP). Den 10/5 sträckte ”många tusental” vitkindade över trakten runt middagstid. (JJ, LD, BH, LP, LS). **Bläsand** – Sommarobs, 2 hannar rastade i en damm i Ekholm 4/6 BJ). **Skedand** – 1 par Hjelmsjön 24/4 (JJ, EPe, LP, BH), 4 par Hjelmsjön 27/4 (JJ, EPe). **Brunand** – Årlig rastare i Vårsjön, största antalet hittills, 27 ex 23/10 (BH). **Vigg** – 9 ex Hjelmsjön 19/4, första obs (JJ, EPe). Största flocken i höst, 28 ex Vårsjön 17/10 (BH). **Ejder** – 1 ex Vårsjön 26/4 (BS, PS). **Salskrake** – 1 honf ex i Vårsjön 17 och 23/10 (BH). **Storskrake** – Största antalet i Vårsjön i höst, 71 ex 3/11 (LP).

Rovfåglar / hönsfåglar / tran- och rallfåglar

Bivråk – 1 ex Lärkesholm 27/5 (JJ), 1 ex Långasjö 6/6 (ÖN), 1 par Ramnekärr 20/7 (JA, JJ), 1 ex str Ringåsen 25/8 (BH), 79 ex str Harbäckshult 27/8 (PC), 35 ex str Hjelmsjön 27/8 (JJ, EPe). **Brun kärrhök** – 1 par Flinka sjö 25/4 (LP), där häckningen troligen senare avbröts. Häckning i Holmasjön, resultatet inte känt 28/6 (LP). **Blå kärrhök** – 1 ex str Grytåsa 27/8 (LP). **Duvhök** – 1 ex, hona, Sk. Fagerhult ?? (JJ, AG, PP), 1 ex Harbäckshult 9/10 (PC). **Fjällvråk** – 1 ex Harbäckshult 9/10 (PC), 1 ex Holmasjön 19/10 (LP), 1 ex Kyrkolycke 27/10 (LP), 1 ex Ljungaskog 11/11 (LS). **Kungsörn** – 1 ex S. Össjö 29-30/10 (KAJ). **Fiskgjuse** – 2 ex Vårsjön 19/4 (JJ, EPe), 1 ex ruvande Vårsjön 8/5 (ÖN), 2 ex förbiflygande Långasjön 8/5 (ÖN), paret i Vårsjön avbröt sin häckning i år, orsak okänd. Sedd fiskande i Hjelmsjön under vår-sommar, 3 ex str Harbäckshult 27/8 (PC). **Tornfalk** – 1 ex Ö. Flinka 2/6 (LP), 1 ex S. Össjö 27/6 (KAJ), 2 ex Harbäckshult 27/8 (PC),

2 ex Ljungaskog 17/9 (BH), 1 ex i både i Ö. och V. Flinka 23/9 (LP). **Stenfalk** – 1 ex Harbäckshult 9/10 (PC). **Lärkfalk** – 1 ex Svenske myr 26/6 (LEA), 1 ex S. Össjö 27/6 (KAJ), 1 ex Vårsjön 30/6 (BH), 2 ex S. Össjö 4/7 (KAJ), 1 ex Hjelmsjön 24/8/JJ). Observationerna i S. Össjö kan nog tyda på häckning i området. **Orre** – 2 ex Flåssmyr 16/4 (PC), 3 tuppar, 1 höna Smörmyr 24/4 (PC), 1 höna sedd under hösten i Jänna-holm (KJo). **Tjäder** – 1 höna Trollbackens dagis 20/4 (LS), samma höna följde Anders Karlsson i hans arbete Sonnarp 22/4 (AK), 1 ex Åsljunga 23-24/4 (CS), 1 tupp, 1 höna Sk. Fagerhult mitten på okt (gm JJ), 2 hönor under hösten i Jänna-holm (KJo), 1 tupp trafikdödad Sk. Fagerhult 11/10 (gm PV). **Vattenrall** – Första obs Flinka sjö 7/5 (LS). **Rörhöna** – 2 kullar av ett par Harbäckshult (GPe). **Trana** – paret i Flinka sjö med en unge 18/7 (LP), 1 par med 3 ungar maj-juni ”Ö-a” (NW). 1800 ex str Harbäckshult 9/10 (PC).

Stare. Foto: Perry Vigelsbo

Vadarfåglar / måsfåglar / duvor / gökar / ugglor

Strandskata – 1 ex förbiflygande Ö-a 19/4 (BH). **Mindre strandpipare** – Första obs 1 ex Stenbrottet Ekholm 18/4 (LP), 1 ex ruvande Kv Ejdern 9/5 men senare spolierad (LS), 1-2 par häckar i stenbrottet i Ekholm 31/5 (LS), 1 ad o 3 juv Ö-a industriområde 25/7 (LP), 1 par med 3 juv Krohns damm 31/7 och 3/8 (BH). **Tofsvipa** – 1 ex Ö. Spång 25/4 (JJ), 1 par Krångelbygget 30/4 (BH), 6 ex Jälla sjö 30/4 (JJ), 1 ex Ö. Spång 5/5 (JJ), 2 ex Jälla sjö 7/5 (JJ), 1 ex ruvande Krångelbygget 8/5 (ÖN), 2 ex Flinkagården 9/5 (LS), 1 ex Långalt 10/5 (JJ, LD), 2 ex Sonnarp 11/5 (LP), 1 ex Smörmyr 12/5 (LP), 2 ex Ö. Flinka 13/5 och 3 ex V. Flinka 13/5 (LP), 1 par med 3 ungar S. Össjö 15/6 (KAJ), 1 par med 2 ungar Ö. Flinka 21/6 (LP), 1 par med 2 ungar Sonnarp 23/6 (AK), 1 par med ungar Mattarp 23/6 (ET), 13 ex rast Krohns damm 3/8 (BH). **Enkelbeckasin** – Första obs 3/4 (PC, BH, LP). **Morkulla** – 1 ex Svinstorp 27/10 (LP). **Småspov** – 1 ex rast Vårsjön 24/4 (LS). Ett av få fynd av arten i kommunen. **Storspov** – Inte en enda notering av arten i kommunen detta år! Anmärkningsvärt! **Svartsnäppa** – 1 ex Nissakäll augusti (NR). **Gluttsnäppa** – 1 ex Hjelmsjön 2/8 (JJ), 1 ex Hjelmsjön 13/8, 4 ex rast Vårsjön 14/8 (BH). Troligen första gången en grupp rastar i kommunen. **Skogssnäppa** – Första obs 2/4 (PC, LP). **Drillsnäppa** – Första obs 1 ex Hjelmsjön 24/4 (SN). **Silltrut** – 3 ex Vårsjön

30/6 (BH). Observeras nästan årligen på somrarna vid någon av de större sjöarna. **Fisktärna** – Första obs Vårsjön 8/5 (ÖN). Minst 2 av paren i Vårsjön lyckades få ut vars en unge (BH). **Ringduva** – Stor sträcksiffra, 1000 ex str Harbäckshult 9/10 (PC). **Turkduva** – Har efter de senaste två svåra vintrarna försvunnit som häckfågel i kommunen. Endast 1 ex Ö-a 11/7 (LS) i år. **Gök** – Första obs 1 ex sj Ö. Spång 6/5 (JJ). **Sparvuggla** – 1 ex Vemmentorp 27/10 (LP), 1 ex Eket 11/10 (gm PV).

Skärrfåglar / seglare / praktfåglar / hackspettar

Nattskärna – 3-4 spelande ex Långalts myr 6/6 (ÖN) **Tornseglare** – Första obs 19/5 (BH, JJ). **Kungsfiskare** – 2 ex flög mot ruta Hjelmjön 7/8 (gm LS). Bägge fåglarna klarade livhanken och piggade till efter en stund. **Göktyta** – 1 ex spelade 2-3 veckor i maj-juni i Vårsjö (PSi). **Mindre hackspett** – 1 ex sj mellan Prästjön och Ejdern 19-28/4 (BH), 1 ex Ö. Ringarp 20/4 (JJ), 1 ex Pinnåområdet 26/4 (JJ, EP), 1 ex Pinnåområdet 12/5 (BH), 1 ex Holmasjön 13/5 (LP).

Tättingar

Sånglärka – Första obs str 5/3 (PC), 1 ex sj Ljungaskog ??/?(LP), 1 ex sj Ljungaskog 5/5 (LP). **Backsvala** – 4-5 par bobygge 10/5 Ö-a Industriområde (LS). Ett ensamt ex var kvar på Ö-a industriområde, V. Spång 14/8 (LS). **Trädpiplärka** – Första obs 21/4 (BH). **Gulärka (sydlig)** – 1 ex flygplatsen Fagerhult 14/8 (BH), 2 ex samma lokal 20/8 (BH). **Forsärkla** – 1 par Rackarbäcken 14/6 (JJ), 1 ex str Ringåsen 20/8 (BH), 1 ex str Ringåsen 17/9 (BH), 1 ex rast Harbäckshult 9/10 (PC). Dessutom 1 par permanent revir vid övre Bruket-dammen (BH). **Svart rödstjärt** – 1 ex sj Ö-a Industriområde, vid Brafab 12/5 (BH), 1 ex sj kv Ejdern 23/5 (BH), 1 ex sj Ö-a industriområde, vid Brafab, 25/5 (BH), 1 ex sj Ö-a centrum 3/6 (BH), 1 ex Ö-a kyrkogård 11/7 (JJ). **Rödstjärt** – Första obs 1 ex sj Ö-a (BH). **Buskskvätta** – Första obs 25/4 (LP). **Stenskvätta** – Första obs 2 ex Ö-a industriområde V. Spång 21/4 (LS), 4 ex Långalt 10/5 (JJ, LD), 1 par V. Flinka 21/6 (LP). Häckning? **Kärrsångare** – 1 ex sj Åkarp 13/6 (LP). **Rörsångare** – Första obs 1 ex sj Åslungasjön 7/5 (SN). **Härmsångare** – Första obs 1 ex sj V. Ringarp 20/5 (SES), 1 ex sj Ekorstigen Ringåsen 20/5 (BH), 1 ex sj Ö. Ringarp 4/6 (JJ, EPe), 2 ex sj Grytåsa 9/6 (LP), 1 ex sj Ö. Spång 15/6 och 29/5 (LP). **Ärtsångare** – Första obs 26/4 (BH). **Törnsångare** – Första obs 5/5 (LP). **Trädgårdssångare** – Första obs 10/5 (BH). **Svarthätta** – Första obs 18/4 (BH, PV). **Grönsångare** – Första obs 27/4 (LP). **Lövsångare** – Första obs 16/4 (BH, JJ, PC). **Grå flugsnappare** – Första obs 1 ex Ö. Flinka 20/5 (LP). **Svartvit flugsnappare** – Första obs 21/4 (JJ). **Törnskata** – 2 ex, hannar Lärkesholm 12/6 (BH), 1 par Jännaholm 15/6 (KAJ), 1 ex, hane, Stivelsmossen 28/6 (LP). **Varfågel** – Första höstobsen 1 ex Lemmeshult 27/10 (LP). **Steglits** – 1 ex Ö. Tockarp 27/10 (LP). **Bändelkorsnäbb** – En östlig art som under hela hösten varit synlig i hela södra Sverige. 4 ex Nissakäll 18/8 (NR), 2 ex Ekorstigen V. Ringarp 29/8 och 3/9 (BH), 1 ex Gamla Hallandsv 6/9 (LP), 1 ex V. Ringarp 17/9 (BH), 3 ex Ekholm 1/10 (BH). **Snösparv** – 1 ex Ljungaskog 14/11 (LP), första kommunobsen på många år.

Förklaringar

Lokaler skrivna i kursiv stil ligger strax utanför kommungränsen, t ex *Rössjön* och *Sjöaltssjön*. (ad=vuxen, hä=häckande, juv=ungfågel, k=kull, pull=nykläckt unge, str=sträckande).

Vi tackar alla som rapporterat in sina observationer. Inkomna observationen ligger till grund för sammanställning och status på Örkelljunga kommuns fågelarter; då, nu och för framtiden.

AG	Allan Gunnarsson	LD	Leif Dehlin
AK	Anders Karlsson	LEA	Lars-Erik Andreasson
BG	Britt Gustavsson	LP	Lennart Persson
BH	Björn Herrlund	LS	Leif Sigbo
BJ	Bengt Johansson	NR	Nils Rosenlund
BS	Birgit Svensson	NW	Niklas Welander
CS	Christer Sandén	PC	Patric Carlsson
EPE	Eva Persson	PP	Peter Palmkvist
ET	Erik Torkelsson	PS	Pär Svensson
GPE	Göran Persson	PSi	Per Siken
JA	Jörgen Andersson	PV	Perry Vigelsbo
JJ	Janne Johansson	SES	Sven-Erik Svensson
KAJ	Kurt Arne Johansson	SN	Seth Nilsson
KJo	Kristoffer Johansson	ÖN	ÖN-Exkursion

Har du något att rapportera? Rapportera gärna dina obsar på vår hemsida!

Alcedo vill ha hjälp av dig att samla in uppgifter om fågelobservationer inom kommunens gränser. Vi vill ha observationer av ovanliga fågelarter för vår kommun, alla arter utanför den tid de normalt förekommer i landskapet, större sträckförekomst, anmärkningsvärt stora flockar, intressanta häckningar, återfynd av ringmärkta fåglar, första vårobsen eller sena obsar på hösten eller observationer som du tycker är särskilt notabla. Alla rapporter arkiveras för framtida behov.

Senaste inrapportering innan nästa tryckning av Alcedo: 15 april.

Rapportera dina obsar på vår hemsida www.orkelljunganatur.se eller via Svalan www.artportalen.se/birds/ eller direkt till Björn Herrlund, tel 0709-51 53 23.

Återfynd och kontroll av ringmärkning

av fåglar i Örkelljunga kommun

Art	Ringmärkt	Lokal	Fynddatum	Lokal	Kommentar
Ormvråk	19/5 -87	Smörmyr	8/7 -04	Småland	dödad vid kraftledning
--	12/6 -97	N Halland	31/12 -05	Småland	kontr av ringmärkt
--	22/1 -02	Drakabygget	18/10 -03	Tomelilla	trafikdödad
--	16/2 -03	Malmö	16/11 -04	Drakabygget	kontr av ringmärkt
--	24/3 -05	Drakabygget	15/6 -06	Ystad	trafikdödad
Duvhök	2/3 -01	Drakabygget	8/2 -05	Västergötland	kraftledning
--	17/6 -03	Finland	23/3 -04	Drakabygget	kontroll
--	28/6 -03	Norge	31/1 -09	Drakabygget	kontroll
--	23/12 -03	Drakabygget	8/12 -04	Eslöv	kontroll
--	21/11 -04	Drakabygget	26/4 -09	Norge	funnen död
--	21/12 -04	Drakabygget	11/1 -07	Nissakäll	flugit mot staket
--	15/12 -05	Drakabygget	22/2 -10	Laholm	trafikdödad
--	23/9 -06	Ö Karup	30/11 -09	Drakabygget	kontroll
Kattuggla	19/5 -03	V Ringarp	25/1 -05	Klippan	död i taggtråd
--	24/4 -07	Harbäckshult	18/11 -08	Drakabygget	död i skorsten
--	24/4 -07	Ö Ringarp	17/4 -10	Ljungaskog	trafikdödad
--	5/5 -09	Nissakäll	24/5 -09	Höganäs	trafikdödad
--	3/5 -10	Ö Ringarp	20/11 -10	Ekeby	funnen död
--	3/5 -10	Ö Ringarp	6/4 -11	Saxtorp	trafikdödad
Koltrast	7/11 -03	Helgoland	10/6 -04	Nissakäll	kontroll
--	30/6 -10	Nissakäll	28/12 -10	England	funnen död
Strömstare	22/10 -03	Dalsland	26/3 -04	Nissakäll	kontroll
Stare	24/5 -03	Nissakäll	15/7 -05	Örkelljunga	funnen död
Stenknäck	12/8 -07	Nissakäll	1/7 -10	Stenungsund	kontroll
Svarthätta	18/9 -06	Nissakäll	20/10 -06	Tyskland	död mot fönster
Bofink	28/3 -00	Nissakäll	10/10 -02	Paris	trafikdödad
--	3/4 -01	Nissakäll	14/2 -04	England	död mot fönster
Bergfink	24/2 -99	Nissakäll	21/12 -01	Belgien	kontroll
Grönfink	1/7 -06	Nissakäll	30/3 -08	Lolland	dödad av katt
Gärdsmyg	2/10 -09	Nissakäll	9/10 -09	Bornholm	kontroll

Nils Rosenlund

Hur står det till med ringarpsfågeln?

Fåglar är väl oftast den djurgrupp som fånglar oss människor mest. Vi har dem in på huset, torpet. Vi matar dem och drar dem nära oss under vintersäsongen. Och under våren och försommaren är deras ljudande från trädgrenar, stängselstolpar och tv-antennor ett kärrkommet inslag. Kanske tar vi som vill räkna oss till ornitologernas skara då tillfället i akt och berättar för den som vill höra vilken fågelart det är som ligger bakom respektive sång.

Rödhake. Foto: Perry Vigelsbo

Under åren 1974 och 1978–83 genomförde jag en så kallad häckfågeltaxering i stora delar av hemmaskogen i Östra Ringarp. Inventeringen var kopplad till zoologiska institutionen i Lund, med Sören Svensson som primus motor och var på så vis satt i ett större sammanhang för övervakningen av landets fågelvärld. Som en uppföljning till 70/80-talens undersökning gjorde jag ett enstaka nedslag i skogsområdets fågelliv år 1999, halvhjärtat uppföljt 2011.

Metodik vid inventeringen

Förutom inventerandet i min skogsruta kom Peter Hector under åren 1979-82 att välja ut ett eget skogsområde (på sina föräldrars mark), för att genomföra samma sorts fågelinventering. Och ett antal år senare startade Björn Herrlund upp sin tio år långa serie (1983-92) med koll av fågellivet i skogsmarken nere i "reservatet" vid Pinnån-Bruket. Patric Carlssons och Peter Hectors faktsäckade bok *Fåglarna i Örkelljunga kommun* (1999) ger en god sammanfattning av såväl denna inventeringsinsats, som av fågellivet i kommunen i stort.

en bra karta där olika observationer kan ritas in. Att vara beväpnad med en kikare är förstås närmast en självklarhet.

Markerna genomvandras i ett mycket lugnt tempo, varvid i princip alla läten och alla observationer av fåglar ska bestämmas till art. Förhoppningsvis! Man gör ju en sådan inventering för att undersöka hur många par av en viss fågelart som bedöms häcka i

Skogsmiljö i Ringarpsrutan

området. Flertalet av fågelarterna i skogen kan identifieras med hjälp av sina ofta flitigt exekverade sångstrofer.

Oftast är det fullt möjligt att med övning skilja de olika arterna åt. För hur olika sjunger inte en lövsångare, en koltrast, en svarthätta eller kanske en svartmes. Fågelsången är ju till stora delar förknippad med upprätthållandet av ett revir, men också vid ”anskaffandet” av en bra kvinnlig partner. Därför är ju fågelsången under våren och försommaren en flitig och upprepad aktivitet.

Vid inventeringen bestämmer man alltså vilken art som sjunger eller bara skyntar till en kortare stund. För att noggrant kunna rita in fågeln på den medhavda kartan behöver man en förkortning. Denna består av två bokstäver, exempelvis RH för rödhake. Om fågelindividerna i fråga sjunger, markerar man detta genom att rita en ring kring

Lövsångaren har minskat starkt

Del av artkarta 1983, totalt 28 par

Del av artkarta 1999, totalt 4 par

förkortningen av arten i fråga. Det är i sammanhanget ytterst viktigt att försöka bestämma om ytterligare en eller flera individer av samma fågelart kan höras sjunga samtidigt med den först registrerade. Dyliga noteringar är nämligen viktiga redskap att användas när man efterhand ska utvärdera hur många par som finns häckande av varje art i området.

För att på ett bra sätt kunna följa en specifik fågelart allt efter inventeringsbesökens fortsatta genomförande, för man lämpligen över alla noteringar från fältblanketterna till speciella artkartor. Alla fågelarter får alltså en egen karta, dit artens samtliga observationer överförs från de genomförda fältbesöken. På dessa artkartor inritas lämpligen observationerna genom att alla upptäckter under ett och samma besök får samma siffra, numrerat efter inventeringstillfällenas ordningsföljd. Allt från 1, 2, 3 till 9, 10.

Om en viss fågelindivid sjungit relativt flitigt kan man, efter ett antal besök, med stor säkerhet börja iakttä tydliga mönster på artkartorna. Större eller mindre svärmar med siffror kan på sina håll urskiljas och varje sådan svärm lär högst troligen motsvara en viss fågelindivids försök att markera ett häckningsrevir. Räkner man i slutet av inventeringssäsongen ihop antalet troliga revir av en art får man därmed en god bild av denna arts specifika förekomst inom området. Normalt brukar man kräva att en sångfågel ska ha sjungit tre gånger under inventeringsperioden, från ett ganska begränsat område, för att en säker häckning ska kunna noteras. Så är metodiken och tanken bakom inventeringen!

Avslutningsvis ska sägas att denna inventeringsmetod i stort bäst passar för fågelarter med en relativt flitig sångaktivitet.

Östra Ringarps-rutan – jämförande resultat

Skogsrutan i Östra Ringarp har, som inledningsvis omnämnts, studerats grundligt vad gäller dess fågelfauna under åren 1978–83. Denna artikel ska dock även redovisa en jämförelse mellan fågelbestånden under denna sammanhängande period och den uppsättning fåglar som konstaterades bortåt tjugo år senare, år 1999. Det sistnämnda året kom jag av nyfikenhet att upprepa det ganska tidskrävande inventeringsarbetet. I snitt har inventeringen krävt 28 timmar/år, motsvarande åtta upprepade tretimmars morgonbesök som påbörjades efter den första gryningen och av två kvällsbesök timmarna innan skymningen ska till att lägga sig.

Nedan redovisar jag i en enkel tabell de olika årens resultat art för art. Det uppskattade antalet par per år av respektive art är inte alltid summerade med endast en siffra. Detta beror på att osäkerheten i utvärderingen ibland varit stor. Dels kan flera fågelrevir ligga i kantzonen av inventeringsområdet, dels kan antalet registrerade observationer, utmärkta med ringar, från olika besök ha varit för få för att kunna indikera säker häckning. Dessutom ska sägas att frekvensen på sångaktiviteten skiftar både från art till art och när på häckningssäsongen inventeringen görs. Mesarna och nötväcken sjunger i regel flitigast redan innan starten på inventeringen, medan trädgårdssångaren anländer förhållandevis sent i maj.

Inventeringsresultat

Art	1974	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1999	2011
Talgoxe	9+	11-13	10-12	9-10	9-11	7-10	5-10	9	10-12
Blåmes	2+	2	2	4	6-7	7	7-9	7	7
Svartmes	6	6	5	8	8	4-5	5	3	8-10
Entita	3	2-3	1(+)	1	1-2	2-3	1-2	1	-
Talltita	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Tofsmes	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Nötväcka	1-2	-	1-2	2	2	1-2	1	2	3
Trädkrypare	1	-	3	1	3-4	3-4	3-4	3	2-4
Gärdsmyg	4	2	-	2	2-3	3-4	3-4	5	3-4
Taltrast	7-8	8-9	6-8	11	15	14-15	9-10	9	4-6
Koltrast	8	6-7	3-5	7	11	11-12	9-11	8	5-7
Dubbeltrast	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Trädpiplärka	1+	2	1	2	3-5	3	2	1	-
Rödstjärt	1	-	1-2	-	-	-	-	1	1
Rödhake	4+	15-16	14-15	18-19	15-17	18-19	15-16	16	12-14
Svarthätta	4+	3	3	6-7	7	6	7	6	5-7
Trädgårdssångare	1	1-2	1	2	3	4	3-5	-	1
Lövsångare	14	13-14	13	16	20	21	28	4	3-4
Grönsångare	1	2	3	9	7-9	7	7	1	1
Ärtsångare	-	1	1	1	1	1	-	-	-
Kungsfågel	15	7-8	4-5	10	15	12	15	14	6-9
S/v flugsnappare	4++	10-12	15+	13	26+	21+	10-20	9-12	5-8
Gulspurv	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Järnsparv	5	2	4	4	4	5-6	4-5	1	1
Bofink	16	10-12	12	18	20	28-29	25-28	24	9-11
Ringduva	1+	2	2-3	2	2	1	1-2	4	2-4

Tabell över antalet uppskattade par under de olika inventeringsåren för de olika påträffade "sångfågelarterna"

Kommentarer till tabellen: När exempelvis antalet par talgoxar vid 1978 års inventering bedömts till 11-13 par innebär detta att utvärderingen gett vid handen att 11 par ansetts som säkra häckare, men att det finns ytterligare två sjungande talgoxhannar som eventuellt bör räknas med vid den slutliga sammanräkningen. Ett + tecken i tabellen säger i princip något liknande. Kolumnen för året 1999 har markerats med **fet stil** eftersom det är **jämförelseåret** i sammanhanget. 2011 års siffror är skrivna med *kursiv stil* och ska tas med den reservationen att antalet fältbesök på rutan endast var hälften

mot vad som varit önskvärt. Om fler besök gjorts hade med säkerhet fler antal häckande par för vissa arter kunnat konstateras. Endast fem besök gjordes!

Koltrast. Foto: Perry Vigelsbo

Dessutom ska det påpekas att fler arter setts i området under häckningstid, men det har inte känts relevant att ta med dem eftersom de i stort *inte* hävdar sitt häckningsrevir med hjälp av sång. De är därför svåra att utvärdera på samma sätt som de övriga. Det kan gälla arter som morkulla, orre, större hackspett och sädesärta. Avslutningsvis görs en kort uppräknig av dessa för rutan udda arter.

Skogens sammansättning

Innan man börjar diskutera fågelsammansättningens skiften under decennierna på denna skogsruta, bör man kort beskriva hur skogen sett och ser ut i området.

Om man ser till inventeringens första år, 1974, kan man konstatera att hela området bestod av skogsmark, varvid gran dominerade, men att här även fanns en del bokskogsbestånd. På vissa håll fanns också blandbestånd med dominans av ek, bok eller björk och med mindre inslag av tall på några håll. Granskogen var på sina håll ganska

grov, men mindre partier med förhållandevis unga, täta granbestånd kunde också noteras. Nära gården i väster fanns ett lärkbestånd.

Flyttar vi så fram till 1999, kan vi konstatera att skogarnas sammansättning i stort är densamma som den under åren 1978-83. Men givetvis har bestånd med endast medelgammal gran åldrats och i några fall gallrats. När vi så tar klivet ytterligare 12 år fram, till 2011, finner vi att flera avverkningar av äldre granskog har genomförts. En icke förakt-

Stormen har tvångsavverkat granen

lig del av avverkningarna har skett dels genom ”tvångsavverkning” i samband med ”Gudrunstormen” och dels p.g.a. barkborreproblem.

Kommentarer till de olika fågelarterna

Här nedan följer så en rad kommentarer där de olika häckande arterna lyfts fram. Hur vanlig arten är i skogsområdet, hur stora revir har den, i vilken miljö häckar den. Kommentarererna grundas alltså på förhållandena i det undersökta skogsområdet. Arter med mycket få häckningar under åren har inte medtagits. En mer översiktlig, sammanfattande redovisning av de olika fågelarternas ökande eller minskande förekomst återfinns i slutet av artikeln

Talgoxe	En lövskogsfågel, klart gynnad av holkuppsättning. Populationen i området har varit ganska stabil. Medelstora revir, ibland mindre. Artens tidiga sångstart på året ställer till vissa problem under inventeringen; viss risk för underskattning.
Blåmes	Klart lövskogspräglad art, men troligen mindre förtjust i äldre bokskog. Reviren verkar vara ganska små. Säkert holkgynnad. Inventeringens något sena start på året missgynnar arten. En jämförelse med holkundersökningen 1999 visar att bara drygt hälften av paren täckts in i själva inventeringen.
Svartmes	Granskogsbunden, väljer gärna medelåldriga-äldre bestånd. Ganska pålitlig beståndsstorlek genom åren. Medelstora till mindre revir. Holkgynnad. Sjunger relativt flitigt, men den startar sjungandet innan inventeringsperiodens början. Arten häckar ibland en andra gång.
Entita	Arten är mycket sparsamt noterad, alltid i lövskog. De flesta reviren har varit belägna nära åkrarna i söder. Sångperioden tycks i huvudsak infalla innan inventeringens start i början av månaden maj.
Nötväcka	Sparsamt häckande art, alltid i lövskog. Svårt bedöma revirstorlek. Arten missgynnas av den relativt sena inventeringsstarten. Häckar gärna i holk.
Trädkrypare	Uppehåller sig i både löv- och granskog. Något svår att komma underfund med. Reviren troligen ganska stora. Börjar sjunga tidigt på säsongen, men sångfrekvensen är ojämn. Svår art att utvärdera.
Gärdsmyg	Normalt en ganska fåtalig art. Kan förekomma i både löv- och granskogen, gillar ofta risig underväxt och rotvälter. Medelstora revir. Sjunger relativt flitigt. Kan drabbas negativt av kalla vintrar.
Taltrast	Har revir i både löv- och granskog, dock med viss dragning till något yngre granskog; även till lärkbeståndet i väster. En relativt rikligt förekommande art. Reviren är medelstora till mindre. Sjunger oftast ganska flitigt.

Koltrast	Arten påträffas både i gran- och lövskog, fast mer sällan i ren bokskog och i äldre granbestånd. Medelstora revir. Relativt vanlig i området. Börjar sjunga tidigt på året. Oftast läggs en andra kull och en ny sångperiod inträder därvid.
Trädpiplärka	En fåtaligt representerad art som helst häckar i lövskogen närmast åkrarna. Reviren är ganska stora och arten sjunger ganska flitigt.
Rödhake	Arten förekommer rikligt i både gran- och lövskog, med någon övervikt för granen. En av de vanligaste arterna. Medelstora revir och riklig sångfrekvens under framförallt tidig morgon och senare kväll.
Svarthätta	Förekommer både i lövskog och helst något yngre granskog. Reviren är medelstora och arten har en förhållandevis stabil förekomst i området; sjunger flitigt.
Trädgårdssångare	Vistas helst i områdets yngre granskog och i dess tätare lövskog. Arten är relativt svagt representerad. Relativt små revir. Sjunger flitigt, men anländer sent på säsongen.
Lövsångare	Vistas gärna i både gran- och lövskog, men föredrar något yngre och tätare skogar. Flest revir finns längs bäckarna, vid gården och i lärkbeståndet. Förekommer däremot ej i äldre gran- och bokskog. Har ofta små revir och sjunger flitigt. En av de allra vanligaste arterna, men med en mycket stark minskning för år 1999.
Grönsångare	En lövskogsbunden art, men finns i både blandlövskog och ren bokskog. Reviren verkar ofta vara ganska små och koncentrerade, men även motsatsen tycks förekomma.
Kungsfågel	Arten är nästan helt bunden till granskog, speciellt medelålders till äldre. Reviren är relativt små och arten förekommer ganska rikligt i området. Den missgynnas av kalla vintrar. Ofta sjunger arten flitigt, men med viss reservation.
S/v flugsnappare	Denna fågelart väljer företrädesvis lövskogsmiljöer. Arten är påtagligt gynnad av holkuppsättning. Vid förekomst i granskogsmiljö beror detta på att holk satts upp där. Reviren är relativt små, men antalet par är oftast stort. Den tidsrymd som hannen sjunger kan ibland vara påfallande kort. I undersökningen blev antalet

”godkända” sångrevir i regel lägre eller klart lägre än det antal som konstaterats via holkinventeringen. Noteras kan att en flugsnapparehanne ganska ofta har ungar med fler än en hona.

Järnsparv

Denna art är framförallt gynnad av något yngre granskog. Reviren är medelstora till mindre. Liksom för vissa andra arter har ofta järnsparven redan börjat sjunga ett flertal veckor innan inventeringen startat.

Talgoxe. Foto: Perry Vigelsbo

Bofink

Detta är en av de vanligaste arterna i området, med ett ganska brett biotopval. Den förekommer i både gran- och lövskog. Om den finns i granskog är det helst i något äldre, kanske glesare sådana. Arten tycks undvika rena bokskogar. Revirstorleken är inte påfallande stor. Bofinken är en flitig sångfågel.

Ringduva

Arten förekommer i både löv- och granskog, med dragning åt granskogen. Reviren tycks vara ganska stora, men antalet par har hela tiden varit ganska begränsat.

Trender för ringarpsfåglaerna?

Det bör väl vara på sin plats att mer översiktligt redovisa hur olika arter har minskat, ökat eller kanske hållit sig på en ganska stabil nivå. Jag väljer att gruppera arterna i tre huvudgrupper: *vanliga*, *tämligen vanliga* och *mindre vanliga*. Var enskild arts utveckling tecknas med någon kort mening.

Vanliga arter i området

- Talgoxe** har till synes legat på ganska stabil nivå över åren.
Taltrast hade en topp 1981–82, men ligger stadigt ganska högt.
Koltrast ligger på en likartad nivå och trend som taltrasten.
Rödhake ligger på en jämn, hög nivå under åren.
Lövsångare har en något ökande trend bort mot 1981–83, för att 16 år därefter, 1999, sjunka mycket markant; låg nivå också 2011.
Kungsfågel har varierat något, men ligger i regel på en hög nivå.
S/v flugsnappare har till synes haft en topp åren 1981–83, men har ganska säkert minskat påtagligt under senare årtionden.
Bofink har haft en hög nivå under början av 1980-talet och en likartad siffra finns för 1999; siffran för 2011 är klart för låg.

Tämligen vanliga arter i området

- Blåmes** har från en svag nivå i början av undersökningsperioden ökat till en ganska hög sådan.
Svartmes har haft en ganska jämn nivå under inventeringsperioden.
Svarthätta har haft en ganska jämn nivå över åren.
Grönsångare ökade från en lång nivå till klart höga siffror under 1980-talet, därefter tycks arten nästintill ha försvunnit från området.
Järnsparv visar en ganska jämn nivå fram till den nya inventeringen år 1999, då endast ett revir kunde noteras.

Mindre vanliga arter i området

- Entita** har hela perioden endast haft en svag representation.
Nötväcka har under åren haft ett jämnt, fast litet antal par i området.
Trädkrypare har i stort noterats med ett stabilt, fast lågt antal par.
Gärdsmyg har, om man bortser från något bottenår, haft ett ganska jämnt bestånd.
Trädpiplärka har oftast haft ett relativt svagt bestånd, som dock tycks ha minskat ner mot noll under senare decennier.
Trädgårdssångare har haft en ganska svag, fast något varierad förekomst.
Ringduva är förhållandevis svagt representerad.

Entita. Foto: Perry Vigelsbo

Sporadiskt noterade arter i och intill rutan

Det kan kanske avslutningsvis vara av intresse att även omnämna ett flertal av de arter som endast noterats sporadiskt under de olika inventeringsåren. Det kan vara både arter som kanske endast häckat i något enstaka fall, men det kan även vara arter som kan ha förbigåtts p.g.a. att metodiken inte passar för arten.

Skogsarter Nötskrika, större hackspett, kråka, morkulla, spillkråka, domherre, grönsiska, mindre korsnäbb, grå flugsnappare, stenknäck, stjärtmes, skogsduva.

Fältmarksarter Stare, tofsvipa, orre, ladusvala, hussvala, gök, skogssnäppa.

Anmärkningar: Tofsvipan tycks ha häckat på de sankna åkrarna intill den inventerade skogen, under åren 1979–81. Orrspel, troligen från en ensam tupp, hördes under åren 1979–82 från de öppna fälten. Tofsvipan har synts någon period på försommaren under det senaste decenniet, men troligen ej häckat. Någon ensamspelande orttupp har troligen inte hörts från trakten sen början av 1980-talet.

Morkullan har funnits inom området ända sen jag blev på allvar intresserad av fåglar i slutet på 1960-talet. Spillkråkan har varit en stadig gäst i skogen, men tycks ha minskat de senaste åren. Skogsduvan nyttjar spillkråkans uthackade bohål och har länge haft ett tillhåll i området – fast oftast en bit utanför inventeringsområdet.

Janne Johansson

Historien om ett björnbär

Björnbär ingår i släktet *Rubus* bland rosväxterna och har vållat vetenskapen stor huvudbry. Läran om björnbären, batologin, är precis som i naturen ofta smårig och svårigenomtränglig. Speciellt gäller detta gruppen krypbjörnbär som anses ha uppkommit som korsning mellan äkta björnbär och blåhallon.

Åsljungabjörnbär. Foto: Janne Johansson

Släktet innehåller över 250 arter och delas upp i flera undersläkten: rosenhallon, hjortron, stenbär, hallon och björnbär. De fyra första förekommer i Örkelljunga med vardera en art. Björnbären delas i sin tur upp i tre sektioner. Blåhallon med en enda art i kommunen. Krypbjörnbär har också bara en art i vår flora, hårbjörnbär, *R. camptostachys*, som växer på slänten vid Lycksta bro. Dessutom förekommer en uppgift om hasselbjörnbär, *R. wahlbergii*, från Tockarp 1885. Våra övriga sju arter tillhör de äkta björnbären, *sekt. Rubus*.

Armeniskt björnbär, *R. armeniacus*, är ofta spridd från trädgårdar och är funnen på tre lokaler. Bäst kan man lära känna arten mellan villorna och Mekonomen vid Ängelholmsvägen. Arten är ganska lätt att känna igen på den vita bladundersidan och de långa, raka taggarna.

Flikbjörnbär *R. laciniatus*, är också en art som rymt eller kastats ut från trädgårdar. Omisskännlig med sina djupt flikiga blad, till exempel på den obebyggda tomten på Liewensgatan.

Klobbjörnbär, *R. lindebergii*, är en art med kantiga, nedliggande skott som kan bli fyra-fem meter långa och rikt beväpnade med långa, kloböjda taggar. Den finns på några ställen i kommunen, exempelvis utmed vägen genom Grytåsa strövområde. Den är också vanlig på betesmarkerna på Kullaberg eftersom det är en av de få arter som betesdjuren konsekvent undviker.

Skogsbjörnbär, *R. nessensis ssp. nessensis*, är vår vanligaste art. Den förekommer i skogsmarker i hela kommunen. Årskotten saknar nästan helt taggar och de som finns är korta och raka. Bären är ganska torra och ofta med flera utvecklade delfruktar.

Åsljungabjörnbär, *R. nessensis ssp. scissoides*, är vårt enda ”egna” björnbär. Bären påminner om skogsbjörnbäret men årskotten är rikligt försedda med korta och raka taggar. Mer om åsljungabjörnbäret nedan.

Sötbjörnbär, *R. plicatus*, är som namnet antyder ett smakligt bär. Det är också tillsammans med skogsbjörnbäret vår vanligaste art även om man inte kan påstå att det förekommer särskilt rikligt. Sötbjörnbär föredrar öppna och ljusa växtplatser. Gärna vid gårdsgårdar och stenrosen som kan magasinera solvärmén.

Nålbjörnbär, *R. scissus*, är den sista arten. Den är inte funnen i den nu avslutade skåneinventeringen, men i museet i Lund ligger ett ark som samlats vid Flinka gård av Alf Oredsson och bestämt av dansken Anfred Pedersen, båda framstående batologer.

Men historien då? Jo, det handlar om åsljungabjörnbäret. Det uppmärksammades redan i den förra skåneinventeringen och i Henning Weimarcks Skånes Flora från 1963 står det under *R. fissus*, som nålbjörnbäret då kallades: ”Anmärkningsvärd är följande, ej tidigare uppmärksammade typ, som erinrar om såväl *R. fissus* som *R. nessensis* ... Kärr- och myrkanter; Örkeljunga, Odeljunga, Röke, Fagerhult, Vittsjö, allm. i trakten av Åsljunga.”

Sedan dess har arten samlats flitigt och många ark finns i museerna i såväl Lund som Stockholm. Arten fick sitt vetenskapliga namn av den tyske batologen H.E. Weber (*Die Gattung Rubus L.*, 1973). Det svenska namnet åsljungabjörnbär fick det i Thomas Karlssons *Förteckning över svenska kärlväxter* (SBT 1997:5).

Men historien slutar inte där. År 2007 upphöjde Weber åsljungabjörnbäret till rang av egen art, *R. scissoides*, och 2010 publicerade han tillsammans med ryssen Sennikov den snarlika arten *R. ochracanthus*. Nyligen har den nederländske batologen Abraham Van De Beek rätt ut skillnader och missförstånd mellan skogsbjörnbär och nålbjörnbär, *R. nessensis* och *R. scissus*. Han menar att alla tre taxa, *R. ochracanthus*, *R. nessensis ssp. scissoides* och *R. scissoides*, är identiska med och synonyma till den av W.C.R. Watson 1937 publicerade *R. scissus*. Vi har kanske inget ”eget” björnbär längre? Åsljungabjörnbär blir nålbjörnbär. Kanske är sista ordet inte sagt. Den som lever får se.

Trollsländeinventeringen

Den skånska trollsländeinventeringen har nu avslutat sitt tredje år. Inventeringen syftar till att kartlägga hela landskapets trollsländefauna och därmed öka kunskapen om denna spännande och intressanta insektsgrupp. Trollsländor anses vara naturvårdsintressanta och en del arter kan visa på värdefulla vattenmiljöer. Lokaler rika på trollsländor indikerar dessutom att det generellt sett finns en hög biologisk mångfald vilket antas bero på att de står högt upp i näringskedjan och därmed förutsätter ett rikt ekosystem även på lägre trofiska nivåer.

Tvåfläckad trollslända, Eitheca bimaculata, Kyrkesjön, Tåssjö.

Inventeringen sker i atlasrutor som är 5 x 5 km och kommer att pågå till 2013 och med 2014 som ett extraår för eventuella kompletteringar. Jag har inventerat två rutor, en i Örkeljunga kommun med bl.a. centralorten och Harbäckshult där jag bor, och en i grannkommunen med Rössjön mitt i rutan. I den sistnämnda har jag i år haft hjälp av Nikolaj Winther Johannsen från Köpenhamn som har stuga vid sjön och totalt har vi nu noterat 38 arter vilket faktiskt gör den till Skånes för tillfället artrikaste ruta. I Örkel-

ljungarutan har jag varit mindre flitig och har i dagsläget noterat mer moderata 25 arter, men cirka 30 arter bör vara möjliga. I slutet av säsongen bokade Nikolaj och jag ytterligare en ruta sydväst om Rössjön-rutan och som har en fin sträcka av Rössjöholmsån. I denna gjorde vi dock inte mycket mer än rekognoscerade inför nästa år.

Jag tänkte här endast presentera några intressanta arter från de båda rutorna 2011. En fullödigare rapport får jag väl återkomma till när inventeringen är helt klar.

Rössjön-rutan

Sandflodtrollslända *Gomphus vulgatissimus*. Nikolaj och Erland Refling Nielsen hade inte mindre än 40 nyförvandlade individer mellan Rössjön och Västersjön 22 maj. Arten sågs sedan med enstaka individer i rutan på flera lokaler. Den reproducerar sig med säkerhet i kanalen mellan Rössjön och Västersjön, där Nikolaj sett exuvier (larvskinn) för något år sedan och i Rössjöholmsån, men eventuellt även i Lärkholmsån.

Stenflodtrollslända *Onychogomphus forcipatus*. Finns längre ner i Rössjöholmsån, men vi fick i år även se några individer längs en grusväg söder om Ugglemossen precis inne i inventeringsrutan.

Mindre glanstrollslända *Somatochlora arctica*. Två hannar sedda. Den första i Nikolajs trädgård, den andra på en liten blöt myr nordväst om Rössjön. Förmodligen reproducerar den sig på den sistnämnda lokalen. Rapporterad från sju lokaler i Skåne 2011.

Tvåfläckad trollslända *Eitheca bimaculata*. Denna förmodligen något förbisedda art är mest känd från Dagstorsjön i Höör. Jag hittade den i både Kyrkesjön och Abborrasjön vid kyrkan i Tåssjö. Endast 1-2 hannar i varje sjö noterades. Detta är en art som är svår att få vettiga bilder på då den patrullerar ganska långt ut från strandkanten. Rapporterad från ytterligare fem skånska lokaler 2011. Gissar att det kan finnas även i Rössjön, men det får undersökas nästa säsong.

Pudrad kärrtrollslända *Leucorrhinia albifrons*. Jag upptäckte arten vid dammarna i Lärkeröds gamla grustäkt förra året, men då sågs bara några enstaka exemplar. I år noterades minst 500 nyförvandlade individer och senare observerades otaliga parningar. Det ska bli spännande att se om den dyker upp vid något nytt vatten i området så småningom. Rapporterad från åtta lokaler i Skåne 2011.

Örkelljungarutan

Kejsartrollslända *Anax imperator*. En hane sågs patrullera Landisbanan i början av augusti. Denna i Sverige nyinvandrade art har reproducerat sig i dammarna i Lärkeröd alla tre inventeringsåren, men detta var det första fyndet i Örkelljungarutan.

Sandflodtrollslända *Gomphus vulgatissimus*. Såg 1-2 exemplar av arten vid Pinnån i Ekholm.

Mindre sjötrollslända *Orthetrum coerulescens*. Noterade en hane i Pinnån bakom Landisbanan. Det finns i en bra population i Rössjöholmsån och den är även observe-

Större ängstrollslända,
Sympetrum striolatum, hona.

Pudrad kärrtrollslända
Leucorrhinia albifrons,
nyförvandlad hona,
Lärkeröds gamla grustäkt.

Mindre glanstrollslända
Somatochlora arctica, Rössjön.

Svart ängstrollslända
Sympetrum danae, gammal hane.
Senaste skånska fyndet i år
gjordes vid Rössjön.

Större ängstrollslända,
Sympetrum striolatum,
gammal hona, Rössjön.
Senaste fyndet av arten i landet.

rad på några andra lokaler i Rössjönrutån, men detta var den första jag sett i Örkel-ljunga.

Pudrad kärrtrollslända Leucorrhinia albifrons, parning, Lärkeröds gamla grustäkt.

Sena fynd

Avslutningsvis kan jag också nämna några sena fynd i Rössjönrutån. Den 12 november observerade jag två honor av större ängstrollslända *Sympetrum striolatum* (och troligen en hane) och detta är fenologirekord för arten och t.o.m. de senaste observerade trollsländorna i Sverige överhuvudtaget (undantaget vinterflickslända som övervintrar som imago). Vi hade även de senaste svenska noteringarna någonsin av brun mosaikslända *Aeshna grandis* och starrmosaikslända *Aeshna juncea* och de senaste skånska av mindre glanstrollslända *Somatochlora arctica*, mindre sjötrollslända *Orthetrum coerulescens* och svart ängstrollslända *Sympetrum danae*. Dessutom årets senaste observation av allmän smaragdflickslända *Lestes sponsa*. Detta gäller alltså fynd i artportalen, det är förstås fullt rimligt att entomologer har gamla uppgifter som inte finns inlagda i databasen och hur sena de här noteringarna verkligen är kommer nog att visa sig först om några år.

Text och foton: *Patric Carlsson*

Kerstin Ekman och herrarna i skogen

Har vi svenskar verkligen ett så nära förhållande till skogen som det påstås? Man möter ju så sällan någon när man går där.

Om jag inte haft möten, så har jag i alla fall haft sällskap. Hunden och herrarna har gått bredvid mig. I Ångermanland, i Jämtland och i norra Roslagen har vi traskat genom åren. Herrarna har jag lärt känna genom deras böcker. De har öppnat skogen långt tillbaka för mig men också fått mig att se det som växer nere i mossan och lärt mig vilka som spelar i träden.

En gång var världen skog, från Atlanten till Karpaterna bredde den ut sig genomträngd bara av stora laxrika floder. På vävstolar i Bryssel och Arras vävdes för flera hundra år sedan minnet av dessa gränslösa skogar. Med sin grönska täckte gobelängerna stenborgarnas väggar när världen hade blivit mycket kallare.

Nu är den allra största delen (95 procent) av våra skogar produktiv mark. Aldrig har de varit så givande, om man räknar ekonomiskt.

HERRARNA I SKOGEN är en berättelse i sju essäer om hur vi till slut rådde på det svår genomträngliga och farliga. Det som inte hade något mätbart värde för oss lever nu i små fragment av naturligt växande skog och i ännu mindre bitar av urskog. Det är ett vanskligt liv men ännu sjunger kleran och hackspetten knarrar basen som den unge Linnaeus skrev. Där kan man kanske hitta koralltaggsvampen vars bräckliga bygge en gosse i Småland upptäckte. Han blev den store botanikern Elias Fries och bland rövare och björnjägare och förrymda munkar är han en av herrarna i min bok.

Så skriver författarinnan Kerstin Ekman på baksidan av omslaget till sin väldiga, omfångsrika bok "HERRARNA I SKOGEN". Den utgavs år 2007 och består av inte mindre än 550 sidor text interfolierade av ett förhållandevis sparsamt antal illustrationer. De sju essäer som bygger upp boken har titlarna: *Den lövgröna skogen, Gran, Varelserrna, Dödens trädgård, Förvandlingsrummet, Katastroferna, Stigens slut*. I denna artikel görs ett antal nedslag i den välsmakande anrättningen.

Kerstin Ekman är ju en författare som skriver om livet, om naturen med huvudet fullt av kunskap, av omsorg och eftertanke. I detta väldiga epos försöker hon fånga in skogen

Urskog i Norra Kvill. Foto: Perry Vigelsbo

och dess liv med hjälp av flera kringgående rörelser. Det förflutna speglar genom litteraturen och historien har därvid fått en mycket stor plats i berättelserna. Hon nystar. Här kommer i portalen den medeltida balladens *Herr Olof* inridande, här skymtar uppgörelser mellan romare och germaner. Vi får veta att uttrycket *glad* hänger samman med ordet *glänta*, som när ljus släpptes in i den mörka skogen.

I en annan av Ekmans mångsidiga essäer kommer vi nära 1500-talets Olaus Magnus och hans välkända *Historia om de nordiska folken*. Det var vårt land, under Gustav Vasas ledning, som skildrades på ett säreget sätt av en landsflyktning. Olof Rudbeck den yngre, Magnus Hendric Brummer och Elias Fries är några andra naturkunniga män ur historiens djup som dyker upp här och var i texten, medan det i andra kapitel istället är alster från mer litterära ”herrar”, som den tyske diktaren Goethe och vår svenske Atterbom, vilka citeras, beundras och nagelfars.

Att skogen i sig ger fina uppslag för en författare med Kerstin Ekmans bakgrund och naturengagemang är nog inte så underligt. Man kan tänka på alla olika slags väsen

som här haft sin hemvist. Det har, i alla fall historiskt sett, funnits starka rädslor kopplat till de djupa skogarna, de mörka och grantäta.

Medvarelserna ute i skogen, i form av vilda djur, har naturligtvis också fått sin plats i Ekmans välskrivna epos. Och vårt behov eller vårt uttalade nöje av att nedlägga villebråd är ett ofta behandlat ämne igenom århundradena. Även här finns texter och kommentarer. Bröderna von Wrights konstnärliga ådror kan inte heller kringgå.

Människosjälen och skogbruket

I essän ”*Förvandlingsrummet*” lyfter Ekman fram kollegan Selma Lagerlöf. I romanen *En herrgårdssägen* från 1899 nämner den värmländska författarinnan begreppet *tiomilaskogen*... Det var på den tiden det fanns skogar, skogar utan vägar. Uppe i Värmland. Skogar av den digniteten fanns dock knappast i nordvästra Skåne. Inte ens för hundra år sen.

”*Selma Lagerlöf skrev ofta om skogsdjupet. Det var det ord hon använde för det opejlade, för människosjäl lika mycket som för terräng.*” På samma vis skriver väl också Kerstin Ekman om skogsdjupet, men med en klart större förtrolighet i förhållande till skogens alla växter och djur.

I den nästsista essän, den om ”*Katastroferna*”, börjar Ekman med att hänvisa till mänsklighetens äldsta berättelse bevarad på tolv lertavlor. Den handlar om kung Gilgamesh i landet Uruk (i Mesopotamien) som där levde, härskade för bortåt femtusen år sen. Idag ligger det forntida Mesopotamien i det krigsdrabbade Irak. Så här återges världens äldsta skogsbeskrivning:

*I bergssluttningarna växte cederträden i täta rader.
Deras skugga var ljuvlig, full av glädje.
Törnbuskarna klängde på varandra,
skogen var tät, cederträden... doftade örter...*

Strax därefter är vi i boken framme i vår egen nutid. Några tiomilaskogar utan vägar kan vi ju bara drömma om, naturskogarna är också alltmer försvinnande miljöer och riktiga urskogar... de hittar vi i varje fall inte i Örkelljunga kommun. Men begreppet skog inbegriper väl också alltid ordet ”föränderlighet”.

Jag kan inte låta bli att citera ett av Ekmans framletat, kärnfullt uttryck från mitten av 1700-talet, som tillskrivs Martin Svahn, vice landshövding i Jämtland: ”*Skall skogen växa icke till människors tjänst utan likasom endast till att åldras, falla och rutt-na?*”

Norrlands skogar kom under andra halvan av 1800-talet att alltmer få ekonomiskt intresse. ”*Upphandlingar av skog började på allvar. Människan gick in i skogens tid och ruckade den. Hädanefter måste allting gå snabbare.*” Fast under lång tid ”*fanns det inget annat sätt att fälla ett träd än att ta ner det för hand med taktfasta hugg och med timmersvansens morrande väsningar genom färskt virke.*”

Det görs både snabba och mer långsamma skildringar av det under 1900-talet alltmer föränderliga skogsbruket. En verksamhet med stora ekonomiska intressen, men, slår Kerstin Ekman fast, vi ”*inser numer att människans rationalitet inte bara har varit*

till välsignelse.” Och det är inte särskilt vågat att konstatera att ”*skogens historia i Sverige är lång och invecklad.*”

Bränders och stormars inverkan på skogarnas liv och utbredning berörs på flera ställen i boken och sammanfattningsvis konstaterar författarinnan att ”*i vår civilisation bortser vi ofta från vårt djupa beroende av naturkrafter och biologiska förutsättningar.*”

”*Vi planterar gran där det förr växte lövskog. Under perioden 1920-1980 avverkades nära en fjärdedel av Sveriges löv- och blandskog med statliga bidrag.*” Stormarnas förödande verkan i södra Sverige har dock skakat om vår tro på att granen överallt är det enda saliggörande. Eller borde i varje fall ha gjort det.

”*De som har ägaransvar för skogen och de som har makten över skogspolitiken påpekar ofta att vi i Sverige till stor del har skogen att tacka för vårt välstånd. Därför tycker de inte att det är felaktigt eller ödesdigert att plantera gran på lövskogsmark.*”

”*Miljövänner med långsiktiga mål står mot skogsintressenter som har räntabiliteten som riktmärken.*”

Skogsbrukets och naturvårdens tillkomst

Bokens sista essä, sista avdelning har följande undertitlar: *Vattnen, Slöje och sump, Det ovägbara, Sambanden under jord, Den mäktiga fienden, Morgon är kaller i mun, Skogsvärlden, De framåtlutade, Vildmarkens styrkedryck, Den fatala bristen, Följeslagarna, Där stigen slutar.*

Kerstin Ekman ger förstås också sin syn, sina kommentarer till vår egen *nutids* hantering av naturen. 1900-talets snabba, drastiska, kraftfulla sekel skildras med spännande och ofta välvalda nedslag. En professor på Handelshögskolan, Gunnar Andersson, blev en av de ledande skogliga auktoriteterna under tidigt 1900-tal. Det ämne han ”regerade över” hette *ekonomisk geografi med råproduktlära*. Nu skulle hanteringen av skog bli rationellare, skogshushållningen måste skiljas från jordbruket. Och på sina håll dikades torvmarker och myrar i ett för tiden högt tempo. Avverkningarna kom under 1940-talet och framåt huvudsakligen att expedieras med hjälp av kalhyggesprincipen, med hjälp av upptagning av olikstora föryngringsytor - som man så gärna ville/vill kalla de trädbefriade skogsmarkerna.

Jämsides med den tekniska och skogsskötselmässiga utvecklingen framletade sig även en fåra av delvis motsatt slag. En naturskyddslagstiftning kom 1909 att via riksdagsbeslut se dagens ljus, och samma år blev även upptakten för den välorganiserade naturskyddsrörelsen. En ledande, pådrivande liberal riksdagsman, Karl Starbäck, förde i sina resonemang in begreppet *det ovägbara* när han redogjorde för domänstyrelsens och vattenfallsstyrelsens verksamhet: ”*Och jag fruktar, att det än så länge är ytterst få som betänka, att de inkomster som skapas, icke genom tillgodogörande men genom dess fullständiga tillintetgörande, också ha ett fruktansvärt debetkonto i spolierandet av visserligen ovägbara kulturvärden, vilkas storlek och oersättlighet dock någon gång borde kunna hejda naturskövlarens hand.*”

Linnea. Foto: Perry Vigelsbo

Sten Selander var en person med stark resning och hamnar givetvis också han i Ekmans bok. I det sammanhanget kan det vara på sin plats att citera några meningar: ”*De som har lärt oss något väsentligt om det som lever och växer omkring oss har böjt sig ner och tittat nära och noga. De har framförallt inte haft bråttom. En utforskare ’måste hava tålmod, roligt sinne och fullt uppehålle. Man måste göra observationer i långa tider och ej för hastigt’, som Linné uttryckte saken i sitt ’Tal om märkvärdigheter uti insecterna’ 1739.*”

Den fatala bristen

I kapitlet med ovanstående rubrik hänvisar Kerstin Ekman till forskarna Per Angelstam och Grzegorz Mikusinskis rapport *Hur mycket skog kräver mångfalden? En svensk bristanalys*. Dessa skriver om hur dagens svenska lagstiftning ...

”... jämför produktions- och miljömålen. Från att ha varit sedd som en ogästvänlig fiende med farliga djur, och sedan en produktionsapparat med syfte att bygga materiellt välstånd, har skogen i Sverige nu fått den officiella uppgiften att även vara en livsmiljö för alla naturligt förekommande arter.”

Småironiskt konstaterar Ekman att nu har skogen minsann *”fått en officiell uppgift. Den lyder alltså under politikerna och lagstiftarna som kan tilldela den uppgiften. Så klart har förhållandet mellan människan och den natur hon är en del av aldrig uttryckts under århundradenas gång.*

Skogens naturliga dynamik har kvävts och inordnats under ett maktanspråk. Den som har makten talar som vanligt om sitt ansvar. Det gjorde skogsbolagen på 1970-talet. Det hindrade dem inte från att se trakhuggningen som den enda möjliga metoden för skogsbruk.”

På ett annat ställe formulerar Kerstin Ekman sina erfarenheter med dessa ord: *”Glappet mellan miljöpolitikernas skrivbords- och talarstolsverklighet och vännernas och väktarnas skog är stort. Svenska skolbarn skulle ha större nytta av artkännedom än av att surfa på den ordberusade miljöpolitikens grunda vågor.”*

Det är alltså inte bara de ekonomiska intressenas företrädare som ställs i skottgluggen, utan bitvis även den värtaliga, kanske alltför lättvindigt tillyxade miljöpolitiken själv. Hur är det med orden och verkligheten?

Ekman skriver i slutet av sitt verk om alla sina följeslagare där ute i skogarna. Det är ute bland alla dessa olikartade herrar från olikartade tider som författarinnan blir fylld av engagemang. Det är dessa ledsagare som ger hennes vandringar ett säregnet djup. Avslutningsvis kan det kanske passa med att citera Kerstin Ekmans ofta återkommande lovprisning av människor med smittande artkunskap:

”Mycket mera skulle vara vunnet om kunskapen om vad som växer och lever i skogen vore större bland oss svenskar. Det man inte ens vet att det finns kan man ju inte sakna och man har inget intresse av att skydda det ...”

Janne Johansson

Naturskyddsföreningen och skogs nätverket

Veckoslutet 3-4 december 2011 genomfördes i Studieförbundets lokaler i Örebro en sammandragning av människor med koppling till Naturskyddsföreningen och dess skogliga nätverk. Själv har jag av olika anledningar en ganska stark koppling till just skog, till sambandet människan och skogen.

De människor som dök upp till träffen var en blandad samling naturvänner. Det var Lill Eilertsen från Skellefteå, det var Catharina Lihnell Järnhester från Oskarshamn, det var Margareta Wikström från Dalarna, det var Birgitta Blom från Uppsala. Och det var ”skogsaktivisten” och inventeraren Olli Manninen från Finland. Det var Mattias Andersson från Stockholms svampvänner, det var Viktor Säfve från föreningen Skydda skogen. Det var Ylva Birkne från Skogsstyrelsen. För att nu nämna några. Sammanlagt var vi drygt 20-talet personer, något färre andra dagen. Centralt från Naturskyddsföreningen deltog och samordnade Jenny Olsson, medan Karin Åström och Jan Terstad bidrog med föredragningar och upplysningar om sin egen roll på ”riks”.

Jenny Olsson - halvtidsanställd i nätverket

För att något mer konkret beröra vad som föredrogs på mötet gör jag här några utvalda sammanfattningar. Jenny Olsson började med att förklara att *Skogs nätverket* är ett ”projekt” inom Naturskyddsföreningen, vilket finansieras med medel från föreningens projektbidrag. Det är tänkt att projektet ska fortsätta i alla fall två år framåt. Nätverket har en förhoppning och vision att påverka dagens skogspolitik och skogspraktik. Man vill entusiasmera fler att engagera sig i skogsfrågor, att motverka utarmningen och förenklingen i dessa sammanhang. Hon önskade att ringar på vattnet skulle sprida sig.

Jenny Olsson höll också ett par mindre föredrag som dels berörde skogsbruket kontra vattendragen och våtmarkerna. Hon anknöt till en ganska nyligen framtagen bok i ämnet av Lennart Henriksson m.fl. Men hon tog även upp ett av Naturskyddsföreningens flaggskepp, projektet för vitryggig hackspett. Arbetet har bland annat bestått av uppfödning av hackspettar på Noaks Ark, följt av utsättningar av individer i lämpliga miljöer. Någon större framgång har dock inte arbetet hitintills lett till. Under år 2008 kom bortåt 300 vitryggiga hackspettar att ”invadera” Finland. I det sammanhanget tycks några par ha tagit sig runt Bottenviken och häckningar av arten har konstaterats i trakten av Luleå.

Skogsaktivisten Olli Manninen

En säregen naturvän från Finland fick möjlighet på mötet att berätta om sina erfarenheter av att ta fram kunskap om skyddsvärd skog i både hemlandet och senare också i Sverige. Han berörde också hur målinriktat kampanjarbete, med olika organisationer inbegripna, hade lett till stora framgångar i bevarandearbetet.

När man lyfter fram skyddsvärda skogar är det av största vikt att man "har bra på fötterna". Det är ett måste att inventeringar av olika slag genomförs professionellt. Arbetet i Finland var framförallt inriktat på gammelskogar. Stora delar av de uppmärksammade skogarna har legat på statligt ägd mark. Olli framhöll också att det ofta kan löna sig att sprida publicitet och att lobba för skogens sak.

Senare under helgen visade Olli Manninen på hur man kan använda olika bolags och myndigheters hemsidor för att få fram information. Skogsstyrelsen har under fliken *Skogens pärlor* viktiga uppgifter och Naturvårdsverket har också viktiga kartsidor under sin flik *Skyddad natur*.

Upp i mellersta och norra Sverige finns ju flera dominerande skogsbolag. Dessa har, efter tryck utifrån, börjat visa upp kartor på de marker man i bolagen avsatt som hänsynsmarker av olika slag. Det kan gälla det statliga Sveaskog eller SCA, Holmen och Bergvik. Troligen finns det dock inga motsvarande kartupplysningar för de mer spridda skogsägarföreningarnas marker. Detta hade ju annars varit högst intressant.

Bevara barnens skogar

Märta Berg på rikskansliet i Stockholm berättade om ett till synes lyckat projekt där skogar nära skolor, förskolor och bostäder satts i fokus. Detta projekt började redan 2005 och har efter stämmobeslut förlängts till att pågå i alla fall till 2014. Målsättningen med projektet är att verka för att minst hälften av föreningens kretsar ska starta upp barn- och familjeverksamhet, att öka föreningens närvaro på skolorna och att rent allmänt öka förståelsen för skogens många värden.

Man har upptäckt att det finns stora kunskapsbrister i sammanhanget. En av dem är att man inte vet vilka skogar som särskilt används och besöks av barn. Det behövs i förlängningen också en anpassad skötsel av skogarna där barnens intresse och behov tas till vara. En lyckad satsning i sammanhanget är det pågående projektet *Bevara barnens skogar* som just drivs av Naturskyddsföreningen. Man erbjuder på detta vis skolorna en genomtänkt, pedagogisk fortbildning för sina lärare under mottot "Skogen som klassrum". Man vänder sig till både förskolelärare och lärare upp till årskurs sex. Hitintills har man besökt över 200 skolor, belägna i 46 kommuner. 300 fortbildningsdagar har genomförts där mer än 3000 lärare varit närvarande. Utbildningsdagarna sker i samarbete med Naturskoleföreningen.

Janne Johansson

Detaljplan "Woodlands"

Golfbanan i byarna Rya, Åkarp och Ingeborrararp planerades och anlades i slutet av 1980-talet. Redan då var Örskelljunga Fältbiologer, som föreningen då hette, aktiv och kritisk. Den primära invändningen var att man inte seriöst undersökte alternativa lokaliseringar. Christer Örning som var en av de drivande i projektet uttryckte det mycket kategoriskt: "Får vi inte bygga här så blir det ingen golfbana i Örskelljunga!" När

Fig. 1. Karta ur Naturvärdesbedömningen som visar den ursprungliga planen.

platsen var bestämd gällde det att försöka påverka själva utformningen så att ingreppen tog skälig hänsyn till den känsliga natur- och kulturmiljön. Områdets höga kvalitéer framhölls i både Länsstyrelsens naturvårdsplan (1975) och Kulturminnesvårdsprogram (1984). Men trots att golfklubben sade sig vilja "respektera och värna om dessa tillgångar i form av diabasygg och sällsynta växter" så försvann en av backsippslokalerna och den andra och största kvävdes sakta av brist på skötsel. Det är med bland annat dessa erfarenheter i åtanke som vi nu engagerar oss i den av Woodlands Country Club planerade villabebyggelsen på och omkring golfbanan.

Planen innehåller även en miljökonsekvensbeskrivning med naturvärdesbedömning som inte är på något sätt imponerande. Som exempel kan nämnas att man missat växter som blåsippa, blodnäva, backglim och getrams. Men å andra sidan har man funnit krypljung. För första gången söder om fjällkedjan! Man menar också att "väl uppväxt grönska" är ett hinder för det rörliga friluftslivet. Det är långt mellan skrivbord och natur... Den skötselplan som också tagits fram för området har även den sina brister. De enda lokaler som verkligen är i behov av särskilt anpassad skötsel, backsippslänten och smörbollsängen, nämns över huvud taget inte.

Det vi främst har inriktat oss på är miljön i söder och sydväst kring Ingeborrarpsgården, Rya gård och Rya kyrkoruin. Området är ur såväl natur- som kultur- och landskapsbildssynpunkt känsligt och för kommunen unikt. Woodlands område sträcker

sig idag ända in till Slättsjöstugans gavel, alltså hela området till höger om vägen från Krökatorpet. I de ursprungliga planerna fanns en lång husrad på diabasyggens nord-sida, från Krökatorpet och ända ut på den västra spetsen som bland annat rymmer kommunens enda något så när talrika blåsippsbestånd (se fig. 1). Husen i det allra känsligaste området har man dock plockat bort sedan Skogsstyrelsen aviserat att man tänker klassa det som nyckelbiotop. Trots mark och villor bokstavligen in på knutarna så ser Hembygdsföreningen "odelat positivt på det lämnade förslaget". Det är "mycket starka ord" säger professor Nils-Arvid Bringeus kritiskt.

Norr om kyrkoruinen vill man placera en lång rad hus i den slutande ekskogen (se fig. 2) som till största delen utgörs av fornminne i form av odlingsrester från bronsåldern och framåt. För att inte störa landskapsbilden, sedd från kyrkoruinen, har det närmsta huset tagits bort. Vi anser att detta inte är tillräckligt utan att gränsen borde flyttas ytterligare ett 50-tal meter längre från ruinen. Den glesa skog man menar ska dölja är ju avlövd halva året! I området intill kyrkoruinen har också påträffats boplatser från sten-, brons- och järnålder. Hembygdsföreningen hävdar att de nya "byggnaderna medför ett återskapande av äldre förhållanden för det aktuella området." Man tar sig för pannan!

Det tredje området föreningen haft synpunkter på är den höga eckbacken mellan Rya gård och Pinnån där man vill lägga tre villor på upp till 330 m². Placeringen är olämplig av flera skäl. Husen kommer att ligga i blickfånget från kyrkstigen mellan Ingeborrarp och kyrkoruinen. Man kan väl också befara att ett antal träd kommer att stryka med för att skapa utsikt över golfbanan. Störst ingrepp torde den planerade tillfartsvägen åsamka. Den ska dras från den gamla järnvägsbanken upp i den branta, ca 30 meter höga sluttningen (se fig. 2) så att den medger tung trafik, dels för husmonteringen, dels för EON:s planerade transformatorstation. Det innebär en längd på 3-400 m.

Fig. 2. Illustrationskarta ur utställningshandlingarna.

Det är således endast fem, kanske sex, av det planerade 40-talet hus som vi i Örkeljungabygdens Natur har lämnat in skriftliga synpunkter på. Det hade funnits goda möjligheter att placera dessa hus på annan plats inom området. Om planförfattaren varit lite mer kreativ och redovisat något enda alternativ. Eller om viljan funnits.

När man ska exploatera ett område av den här typen är det inte ovanligt att man låter exploatören utarbeta och bekosta planen, även om kommunen har planmonopol och säger sista ordet innan planen fastställs. Första steget är ett samrådsförfarande där

Smörbollsängen nedanför Rya gård. Foto Janne Johansson

alla intressenter får möjlighet att yttra sig muntligen. Under samrådstiden får man sedan tillfälle att yttra sig skriftligen vilket är det viktiga. Det är både lokala intressenter, som i det här fallet grannar, Rya kyrkoråd och Örkeljungabygdens Natur. Dessutom skickas planen på remiss till en lång rad myndigheter som Länsstyrelsen, Länsmuseum, Skånetrafiken, NÅRAB, försvaret, EON med flera. Allt för att få in så mycket synpunkter som möjligt. Därefter revideras planen och ställs ut och alla får en ny chans att yttra sig. Kommunen gör nu, och det är där vi är för tillfället, eventuella förändringar så att planen slutligen kan fastställas av kommunfullmäktige. Hela detaljplanen kan du ta del av på kommunens hemsida och våra yttranden finns på vår egen hemsida. Alla handlingar, kartor och yttranden är offentliga och kan fås på kommunalkontoret.

Julpristävling

Alcedo:s flygande reporter Alfred E. Nyman, har varit på botanisk exkursion på Kullaberg. Tyvärr glömde han sina anteckningar på pizzerian i Mölle. ”Men”, sa han, ”jag har det mesta i huvudet.” Detta är vad han kom ihåg:

- Det låg fem botanister på rad och spanade med lupp i grässvålen.
- Göteborgaren hade en stickad mössa med små ljusblå änglar på.
- Killen från Örskelljunga hade sett dansk stensöta för första gången.
- Han med den rutiga kepsen hade starkt kaffe i sin termos.
- Den som hade ”Kroken” klagade över att han frös om huvudet.
- Han som drack mjölk låg intill gubben med ”Skånes flora”.
- Den som såg knutörten släpade på ”Den Nordiska floran”.
- Mannen i skidmossa med öronlappar hade bara sin gamla skolflora.
- Han som låg i mitten hade druckit grönt kinesiskt örtte.
- Dansken låg längst till vänster, närmast havet.
- Gubben med ”Skånes flora” låg bredvid honom som hittade vildlin.
- Den som hade ”Kroken” hade varm O’Boy i sin okrossbara termos.
- Botanisten från Knislinge hade glömt sin flora hemma.
- Köpenhamnaren låg bredvid en med tomteluva.
- Han som sett dvärgjohannesörten låg bredvid honom som hade skolfloran.
- Han i keps låg närmast till höger om honom utan huvudbonad.
- Möllebon drack bara saft.

Men vem hade sett det sällsynta backfrylet?

Lösningen skickar du med brev till Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örskelljunga eller med e-post till leif.sigbo@telia.com senast den 1 april. Vinnaren som har ett bokpris att vänta, presenteras i nästa nummer av Alcedo.

Zigge

Styrelsen

Örskelljungabygdens Natur krets av NF

Ordförande	Patric Carlsson, Harbäckshult 1654, 286 91 Örskelljunga, 070-744 35 50, carlsson_patric@yahoo.com
Vice ordförande	Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örskelljunga, 0435-522 32, leif.sigbo@telia.com
Kassör	Björn Herrlund, Ekorstigen 3, 286 35 Örskelljunga, 0435-527 64, bjornherrlund@gmail.com
Sekreterare	Eva Persson, Ingas väg 7, 286 91 Örskelljunga, 0708-30 14 27, evahenny@hotmail.se
Ledamot	Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örskelljunga, 0435-501 31, janne_ringarp@telia.com
Ledamot	Christer Sandén, Bladvägen 2, 286 72 Åsljunga, 0435-46 05 38, christer.sanden@orskelljunga.com

Medlemsavgifter för år 2012

295 kr	Medlem i Naturskyddsförening (NF), Naturskyddsföreningen i Skåne och Örskelljungabygdens Natur. Du får tidningen ”Sveriges Natur” i färg, med normalt sex nummer per år och med en upplaga på 200 000 samt Alcedo tre gånger per år.
365 kr	Familjemedlemskap i NF (fritt antal medlemmar på samma adress).
130 kr	Lokal medlem i Örskelljungabygdens Natur. Vilket innebär att medlemsavgiften täcker framtagningen och distributionen av tidningen Alcedo tre gånger per år. Bankgiro nr 617-8792.

Har du e-post eller tillgång till Internet, finns stora möjligheter till ytterligare information. Skicka ett brev till info@naturskyddsforeningen.se och fråga vad de kan erbjuda!

Studieförbundet är det studieförbund som vi i Naturskyddsföreningen utnyttjar vid anordnande av studiecirkel. Lokalavdelning en finns i Malmö (040-10 87 83) och därifrån kan vi även få stöd till täckandet av föredragskostnader samt till tryckandet av exempelvis denna medlemstidning.

www.orskelljunganatur.se

Beta Tryck 070-555 91 33